

HAJNALI PARTIZÁN

URBÁN ANDRÁS

távirat érkezett, hogy nagyapa haldoklik. a család valahol Rijeka környékén nyaralt, én pedig otthon próbáltam összekuporodva megszabadulni a nyártól. ha tudtam volna a címüket, akkor sem továbbítom, nem akartam, hogy agyontotojazzák, hogy mindenféle marhaságot fröcsköljenek a fülébe. szerettem volna ellesni az öreg utolsó mozdulatait, megtanulni a végső gesztust, vagy *csak* a gesztust, mégsem indultam azonnal. félttem, mint mindig is, ha nyáron kellett odautaznom: öt-hat ház a hegyoldalon, egy kis kápolna, mellette a szállodával, és néhány öreg. persze, telente egészen más volt: jókora zűrzavar, sílécek, Coca-Cola, szép lányok.

már évek óta a ház hátsó felében, egy külön bejáratú szobácskában lakott, ami valamikor afféle kisistálló volt. az ajtó előtt két öregasszony dúdolt a fekete székeken ülve, lehet, az öreg kérte meg őket, még valamikor, talán ott, a hideg lópokrócok alatt, partizánlegendáinak egyikében, amelyekbe oly szívesen haraptam néha: apró kis történetekkel a fogaim közt néztem diadalmasan, hogy végre megrándulnak az izmai; tágra nyílt szemmel, de mégis mosolygott az egészen.

azt mondták, menjek, pakoljak le a szomszéd szobában, az öreg bezárta az ajtót.

még mindig, talán még jobban csikorogtak az ágy rugói, mint az előző évben, a villanykörtén is mintha ugyanaz a por lett volna, a plafonon az agyoncsapott legyek kis piros pontjai, s valahol egy egér rágcsált, s egyszerre, súlyos test súrlódott a padlóhoz. igen, nagyapám az átjáró ajtó elé húzta a szekrényt, azt a mindentudó fekete dobozt, ahol órákig lehetett fuldokolva sejteni valamit, míg megszűnt a bizonytalanság a gerincben. ha néha éjszakánként is ott kuporogtam, mindig hajnalban jött értem, amikor már lecsuklott a fejem, és nyálam az ingemre folyt; óvatosan felemelt, és kivitt a dombra. azt mondta, mert ott jobban ér a harmat bennünket, azért.

hiába kopogtam, nem válaszolt, csak az asszonyok dúdoltak, egészen estig.

éjfél felé járhatott, amikor felugrottam az ágyban. hiába próbáltam nyugodtan átgondolni, akár ötször is az álmodat – hogy nagyapa egy marék fűvel a pofájában kikúszik a villanykörtéből, a por a fejére ég, teste egészen zöld, majd tenyerét a gyomrába mártva a lábujjaimra áll, hosszú ideig mozdulatlan, egyszer csak lassan olvadni kezd, és lepörköli a hajamat, hogy egyre gyorsabban fut az a kisfiú, izmai felett, mindenütt, a fejében aranyozott madárkalitka –, továbbra is lüktettek az ereim. gondoltam, egy kis levegő majd segít, de már az ajtóból észrevettem az öreget, amint a málnabokrok mögött pisált. visszafelé tartva ő is meglátott, mondani próbált valamit, motyogni kezdett, s hogy az arcát az árnyéktól nem láthattam, mintha nem is ő lett volna, inkább az a partizán, aki a *hóba írta a nevét*. valószínűleg tudta, hogy nem értem, mit mond, mert hirtelen elhallgatott, s bement a szobájába. mindenestre remélni kezdtem, hogy rájön, miért jöttem, és nem fog sietni; minden mozdulata iszonyúan lassú lesz.

egész éjjel nem aludtam. a nyitott ajtón keresztül figyeltem, hogy kijön-e újra. semmi sem zavarta a meleg éjszakát, erre meg kutyák sem vonítottak. tulajdonképpen nem is emlékszem, hogy a szárnyasokon kívül más állatot is láttam volna a faluban. afféle halott település volt; csak azokért a téli riccsajokért létezett, és azután persze nagyapám mozdulatlan, éjjeli kertjeként. igen, minden leszűkült:

két mozdulatlan öregasszony a fehér ajtó mögött nagyapám

hajnalban rezzentem fel, a léptei kínozták meg a képet. meztelenül lopkodott a hátsó udvar felé, és mindig idegesen kelet irányába tekintett, majd miután egy kakas kukorékolása hallatszott, megállt egy pillanatra, izmai remegni kezdtek, és nekilódult. a kertajtót nem tudta átugrani, lábai beleakadtak a dróthálóba. nagy nehezen feltápáskodott, majd eltűnt az alacsony ólajtóban. veszett kotkodálást és tompa puffanásokat hallottam. a kerítéshez szorított arcom egészen fehér lehetett. vagy tíz perc múlva jött elő, valami sötét foltokkal a testén. egészen közel lépett, nem félt tőlem, és előrenyújtott tenyereiben megláttam a csirkefejeket. egy darabig nézett rám, majd nagyon lassan kelet felé fordította a fejét. csak annyit mondott, tisztán és érthetően, hogy: a hajnal, és bement a szobájába. nem mentem utána. éreztem, hogy még úgysem engedné.

késő délelőtt volt már, amikor az öregasszonyok dúdolására kinyitottam a szemem. még egyszer átgondoltam az éjszakát, majd a városba utaztam, hogy újsághirdetés útján értesítsem a családot, úgyis beletelik két-három napba, míg ideérnek.

amikor estefelé visszaérkeztem, az ajtaja nyitva volt. a két öregasszony

gubbasztott leeresztett hajjal az ágyán. az öreg már a kis kápolnában feküdt, valószínűleg a részeges sekrestyés tolta át a targoncáján. a matracából, ahová valamikor a pénzt rejtették, vagy ötven csirkefejet ráztak ki. szanaszét a padlón feküdtek, édeskés dögsgzag terjengett. azt mondták, kisvártatva, hogy elmentem, kinyitotta az ajtót, és intett nekik, hogy bemehetnek, majd egy székre ült.

ennyit tudtak mondani. a részletekre már nem figyeltek, talán mert akkor már nem is voltak, és én gyűlölni kezdtem a nagyapámat, egyszerűen kibaszott velem.

V. Kandinszkij: Binz auf Rügen, 1901